

Memòria de la professió

Juliol 2025

Entrevista a la

Dra. Assumpció Villatoro Ferrés

Nascuda a Girona el 30 de juliol de 1943.

Diplomada en infermeria per la Universitat de Barcelona (1963). Llicenciada en medicina i cirurgia a la Universitat de Barcelona (1969).

Professora ajudant de classes pràctiques d'Història de Medicina a la Universitat de València (1970-1971). Professora ajudant a la Universitat de Granada (1972-1973) sobre: documentació mèdica, organització hospitalària i estadística mèdica.

Beca de la Federació Internacional de Planificació Familiar (IPPF), per fer un curs sobre Planificació Familiar a Londres (1970).

Hospital Clínic organització del dispensari de Planificació Familiar en la Càtedra de Ginecologia i Obstetrícia de Víctor Conill Serra (1972-1975).

Metgessa adjunta d'obstetrícia i ginecologia a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, on va crear un dispensari de Planificació Familiar (1975-1978).

Organització i coordinació dels Centres de Planificació Familiar de l'Ajuntament de Barcelona a Torre Llobeta (1979).

Cap del Departament d'Orientació i Planificació Familiar de la Diputació de Barcelona (1983).

A partir de llavors va treballar els Programes Sanitari d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR) a Barcelona i diverses poblacions del Maresme fins a la seva jubilació amb seixanta-cinc anys.

Per què va estudiar medicina? Va influir alguna persona en la seva orientació professional?

Doncs el meu pare va decidir que els meus dos germans i jo havíem d'estudiar infermeria, ell creia que sempre hi haurien malalts. Després, vaig decidir estudiar medicina, perquè la infermeria m'obria un camí més marcat i, vaig pensar que medicina amb donaria més coneixements.

Els meus pares em van impulsar a fer el batxillerat i aprendre anglès, al principi vaig anar a una escola d'anglès i amb aquesta vam anar a Anglaterra, inclús vam sortir en un notícia d'un diari britànic. El saber anglès em va obrir moltes portes, sobretot el poder aconseguir una beca de la Federació Internacional de Planificació Familiar (IPPF), i aquesta amb va impulsar en la meva activitat en planificació familiar (PF), hem de pensar que estàvem a principis dels anys setanta les dones no podíem controlar la nostra maternitat, l'ús dels mètodes anticonceptius no naturals estava prohibida encara.

Com era la Facultat de Medicina de Barcelona, quan va estudiar?

Vaig entrar a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona a l'Hospital Clínic, llavors era l'únic lloc on es feia medicina. L'ensenyament era veritablement difícil, tots teníem molta por el primer any amb l'assignatura d'anatomia, però utilitzàvem el recurs de les classes particulars. El meu pare em va deixar apuntar tant a classes d'anatomia com de fisiologia i això em va servir molt per poder continuar amb les altres assignatures i acabar.

Les classes de la universitat eren magistrals i les noies, que érem poques, ens deixaven a seure davant. Malgrat tot, vam tenir una bona entesa amb els nostres companys, mai ens van deixar de banda. En les classes, jo tenia l'avantatge d'haver estudiat infermeria, tenia un entrenament i coneixia les sales de l'hospital. Havia posat injeccions, pres la pressió, també havia assistit a parts amb complicacions, etc. En definitiva, havia vist la medicina des d'un altre angle, havia tingut altres experiències, adquirit altres coneixements i tractat amb altres professionals, com les llevadores.

Primer i segon curs de medicina amb la seva companya Mercedes Zamora, ca. 1960

Per què va escollir l'especialitat de ginecologia i planificació familiar?

Això va ser la vida que em va obrir una porta. En principi, vaig pensar que m'aniria bé fer pediatria i vaig anar a la Càtedra de Pediatria de l'Hospital de la Vall d'Hebron. Com a estudiant de pediatria havia d'anar a la sala de parts a rebre els nadons, perquè se'ls hi havia de fer una exploració pediàtrica. Les parteres ens deien "señorita, señorita" (encara no sabien que una dona podia ser doctora) i ens preguntaven que podien fer quan arribessin a casa, per tal que els marits no les deixessin embarassades altre cop, això em va commoure molt. Els dèiem que la facultat no s'ensenyava això, encara estàvem a l'època de Franco. La tasca que va fer Margaret Sanger (pionera nord-americana en el control de la natalitat) encara no ens havia arribat a Barcelona.

Em va sorprendre que algunes d'elles es veiessin com un ser humà sense de dret a triar, que els seus marits les agafaven "pam pam" i ja tenien un altre fill, que a més, no volien tenir. Per mi, això va ser un xoc i em vaig adonar que quan s'havia arribat al part, ja era massa tard, per tant, aquesta realitat s'havia de controlar o evitar abans.

La vida a vegades et porta, perquè en aquell moment va aparèixer l'oportunitat d'aconseguir la beca de la IPPF a Londres, on t'ajudaven a estudiar i aprendre els diferents mètodes anticonceptius del moment. A Anglaterra vaig fer estades en diferents *Marie Stopes Memorial Centres*, per aprendre com havia de funcionar un Centres de Planificació Familiar.

Després d'aquesta experiència, em va quedar clar que havia de canviar d'especialitat i quan vaig tornar a Barcelona vaig anar a la Càtedra de Ginecologia i Obstetrícia de l'Hospital Clínic. Primer amb el catedràtic Jesús González Merlo de caràcter més conservador, per això vaig decidir canviar a l'altra càtedra que portava el Dr. Victor Conill Serra. El Dr. Conill ens va deixar, a mi i altres companys, la creació del primer dispensari de PF dins del Clínic, concretament va ser el 1971, quan encara no estaven legalitzats els mètodes anticonceptius, que si no m'equivoco va ser el 1978.

Conferència al Col·legi de Metges de Barcelona, ca. 1970

La feina que fèiem en el dispensari ens va fer adonar que la PF i el control de la natalitat no era només una tasca dels hospitals, era una necessitat de tota la societat. Havien de ser els ajuntaments i les diputacions de tot arreu, els que havien d'impulsar la creació de centres de PF. Així fou com em vaig convertir en una professional que volia fer conèixer el dret a triar a dones i homes quan tenir fills.

Com va ser la seva vida professional en l'àmbit públic o privat? Com va compaginar amb l'activisme pel dret a la PF?

La paraula activisme no em convens, per a mi vol dir que vull convèncer, i no és això. En realitat, jo volia donar les eines i els coneixements, perquè dones i homes decidissin.

He treballat més en l'atenció pública, però quan ha estat convenient també he fet privada. Al principi de la meua carrera la situació no va ser fàcil, perquè encara estàvem en una dictadura, però igualment, jo anava a parlar sobre PF a la televisió, a la ràdio i feia conferències per tots els barris, universitats, que m'ho demanaven. Va arribar un moment que la gent em venien a buscar, crec que els interessava el meu discurs trencador, perquè parlava obertament de l'anticoncepció, dels drets de les dones i homes, de l'avortament.

Hi havia vegades que sentíem perill, quan em van convidar a TV3 per parlar de l'avortament vàrem ser agredits i ens van haver de protegir. També quan em van encarregar el llibre sobre l'avortament, publicat el 1977. A l'editorial (Gaya), que era de la Rosa Regàs, em van preguntar si estava disposada anar a la presó i jo vaig contestar que preferia més que no. Malgrat tot, vaig continuar treballant i anant allà on em cridaven.

Quan encara treballava a l'Hospital Clínic, hi va haver gent que em va demanar si els podia visitar fora de l'hospital i, vaig veure que necessitava un espai privat, on pogués tenir més marge. Vaig muntar una consulta privada, sense oblidar fer de mare i esposa.

Va arribar un moment que marxar de l'Hospital Clínic, perquè em varen oferir una plaça a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Allà vaig aprendre a fer d'obstetra també, atendre parts i fer operacions quirúrgiques. En aquell moment a Sant Pau hi havia una obertura i les coses anaven sorgint i van anar creixent com a professional. També vàrem crear un dispensari de PF. En aquest moment, va arribar una psicòloga de l'Argentina que ens va connectar amb la introducció de la psicologia en l'atenció obstètrica. Per exemple, vam canviar la forma d'atenció a les embarassades i aconseguir que els parts fossin viscuts d'una altra manera més gratificant.

Treballadores del Centre de Planificació Familiar a l'edifici de Torre Llobeta, maig de 1989.
El primer centre creat per l'Ajuntament de Barcelona, el 1978

Va fer estades d'estudi a l'estranger? Va ser profitosa l'experiència?

Quan tenia la beca de la IPPF em van enviar a diversos llocs d'Europa. A Alemanya a aprendre a fer laparoscòpies i avortaments, en un curs esterilització femenina. També a Suïssa aprendre pro família al Frau Hospital de Berna i visitar centres de PF. En tornar a Barcelona vaig continuar cobrant de la IPPF, quan treballava a l'Hospital Clínic i després vaig deixar de cobrar quan ja tenia la plaça a l'Hospital de Sant Pau. Les estades a l'estranger van ser molt profitós i com he explicat va marcar la meua carrera professional.

Fent una laparoscòpia a Constans Hospital de dones a Alemanya, 1979

Després de l'activisme per la PF que va fer?

Vaig seguir treballant amb l'atenció pública com a ginecòloga en PF i control de natalitat, també vaig ampliar a l'atenció general a la dona en totes les seves problemàtiques i edats. Com per exemple, l'atenció en la menopausa.

Com veu la professió mèdica a l'actualitat?

Jo penso que en la meva època teníem una manera de tractar amb el pacient, en la qual entràvem a fer una valoració, no només física, sinó també psíquica. Ara, em sembla, van més directa a la qüestió física i tal vegada obliden la psíquica, i aquesta pot millorar el tractament a les malalties i això a vegades s'oblida.

L'empatia, la capacitat de ser empàtics és essencial, en tots els llocs que he estat he intentat organitzar un *Grup Balint*. Aquests són grups interdisciplinari de professionals sanitari utilitzen la seva emoció i enteniment com a potencial terapèutic en la seva relació amb els pacients. Penso que això serveix molt tant al personal sanitari, com també al pacient, perquè no és el mateix tenir una empatia cap al pacient que, en canvi, et generi un rebuig. Un rebuig que provoca un malestar al professional.

El programa de TVE "De bat a bat" en el capítol "Anticonceptivos" de ca. 1970

Com a dona metge va tenir problemes per accedir i estudiar la carrera de medicina?

A la carrera érem poques noies. Recordo una vegada que un dels professors ens va dir: - les noies us equivoqueu, perquè aquí no hi ha bons partits. Els bons partits estant a l'Escola Industrial que està aquí a la cantonada-. Les noies teníem clar que estàvem allà per estudiar medicina i ser metges. Hi havia càtedres que tenien una actitud més oberta amb les dones que d'altres. Per exemple, el catedràtic de ginecologia a l'Hospital Clínic Jesús González Merlo m'havia arribat a dir que si no estava d'acord amb les normes establertes marxés a un altre país. Jo li vaig dir: - perdoni, però el món avança gràcies a la gent que està en desacord amb les normes establertes. El que sí que vaig fer, va ser canviar de càtedra, com he explicat abans.

Reunió sobre maternitat i avortament
amb la col·laboració de Santiago Dexeus i Remei Margarit, ca. 1980

Algun moment s'ha penedit de dedicar-se a la medicina?

Finalment, no m'expandeixo. A vegades em pregunto què hauria fet si el meu pare no m'hagués guiat a aprendre anglès i fer infermeria i medicina. Quan era jove, alguns estius anava al convent a Manresa, on les monges dirigien hospital i la meva tia era monja. Alguna vegada havia demanat entrar a la sala de parts allí, per primera vegada vaig sentir a les dones queixar-se de parir sense haver-ho desitjat. Jo era una adolescent i em va impactar molt descobrir que la maternitat no era algu meravellós i només ho era, si era desitjat. Ara sabem que tot fill desitjat té un futur millor a la vida, perquè és era un fill volgut.

Té alguna recomanació o algun consell als metges i metgesses joves que llegeixin aquesta entrevista?

Els diria que per poder tractar humanament a un pacient és molt important entendre una mica què és l'ésser humà. Quan no hi ha una formació humanista moltes vegades és dificultat per resoldre una malaltia.